
VISUOMENĖS TEISĖ Į INFORMACIJĄ POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO PROCESĖ: ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS IR TEISMŲ PRAKTIKA

Ingrida Ilgauskienė¹

¹Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultetas, lektorė,
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas,
El.paštas: i.ilgauskiene@mruni.eu

Rasa Ragulskytė-Markovienė²

²Mykolo Romerio universiteto Teisės fakultetas, profesorė,
Vilniaus apygardos administracinis teismas, teisėja
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
El.paštas: r.markoviene@mruni.eu

Anotacija. Straipsnyje apžvelgiami teisės aktai, įtvirtinantys asmens teisę į informaciją apie aplinką. Išsamiai aptariama visuomenės teisė gauti informaciją planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese. Straipsnyje išryškunami esminiai teismų praktikos aspektai, susiję su teisės į informaciją įgyvendinimo galimybėmis poveikio aplinkai vertinimo srityje. Analizės išvadose pateikiama nuomonė ir įžvalgos teisės į informaciją poveikio aplinkai vertinimo procese įgyvendinimo klausimais.

Pagrindinės sąvokos: aplinkos apsauga, teisė į informaciją apie aplinką, poveikio aplinkai vertinimas, visuomenės dalyvavimas, Orhuso konvencija

ĮVADAS

Žmonijai visais laikais buvo aktualu gauti informaciją apie ją supančią aplinką bei joje vykstančius pokyčius. Priimant sprendimus aplinkosaugos srityje, visuomenės dalyvavimas yra itin svarbus: kiekvienas žmogus turi viziją, kaip apsaugoti ir kurti jį supančios aplinkos gerovę, bei žino savo ir bendruomenės, kuriai jis priklauso, poreikius.

Tikslas užtikrinti sveiką, švarią ir saugią aplinką visų pirma kyla iš Europos Sąjungos sutarties¹ 3 straipsnio 3 dalies, kurioje *inter alia* įtvirtinta, kad Sąjunga siekia Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu. Adekvati saugios aplinkos vertybė yra įtvirtinta ir ES pagrindinių teisių chartijoje². Europos Sąjungos (*toliau – ir Sąjunga, ES*) teisės aktų leidėjas siekia išlaikyti, saugoti ir gerinti aplinkos kokybę bei skatinti visuomenę aktyviai dalyvauti siekiant šio tikslo³.

Aplinkosauga priskiriama pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai⁴. Įgyvendinant visas Sąjungos politikos ir veiklos kryptis atsižvelgiama į aplinkos apsaugos reikalavimus⁵. Formuojant Sąjungos saugios aplinkos politiką, yra siekiama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191 straipsnyje įtvirtintų tikslų. Aplinkos politika yra grindžiama atsargumo principu bei principais, kad reikia imtis prevencinių veiksmų, kad žala aplinkai pirmiausia turėtų

¹ Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. [2012] OL C 326/01.

² Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. [2012] OL C326/393, 37 straipsnis.

³ Byla C-260/11, *The Queen, prašoma David Edwards ir Lilian Pallikaropoulos prieš Environment Agency ir kt.* [2013]. [2013] OL C156/5.

⁴ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, *supra note 2*, 4 straipsnio 2 dalies e punktas.

⁵ *Ibid.*, 11 straipsnis.

būti atitaisoma ten, kur yra jos šaltinis, ir kad atlygina teršėjas⁶. Tam, kad šie principai būtų sėkmingai įgyvendinami, ES teisės aktų leidėjas siekia į šių principų įgyvendinimo procesus įtraukti ir visuomenę bei kitus suinteresuotus asmenis, reglamentuodamas jų teisę į informaciją bei teisę dalyvauti sprendimo priėmimo procesuose.

Straipsnio tikslas - apžvelgti pagrindinius tarptautinius, Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos nacionalinius teisės aktus, įtvirtinančius asmens teisę į informaciją apie aplinką, išskiriant planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyvių teisę į informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai. **Tyrimo objektas** – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyvių teisę į informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai teisinis reglamentavimas ir taikymo praktika tarptautinėje, Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje.

Tyrimo metodai. Kokybinės analizės ir dokumentų analizės metodai taikyti vertinant egzistuojantį teisės į informaciją poveikio aplinkai vertinimo srityje procese teisinį reguliavimą, tarptautinių organizacijų teisės aktus, teismų praktiką, išryškinant pagrindinius suformuotos teismų praktikos aspektus. Taikant šiuos metodus, siekiama kompleksiskai atskleisti teisės į informaciją poveikio aplinkai vertinimo procese koncepciją, požymius ir Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje taikymo teisinės prielaidas. Loginis analitinis metodas taikomas analizės metu surinktos informacijos pagrindu formuojant tarpines ir galutines išvadas. Apibendrinimo metodas buvo taikytas kartu su loginiu analitiniu metodu ir padėjo atliktu tyrimo pagrindu pateikti išvadas ir siūlymus dėl teisės į informaciją poveikio aplinkai vertinimo procese.

TARPTAUTINIAI TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS VISUOMENĖS TEISĘ Į INFORMACIJĄ - ORHUSO⁷ IR ESPOO KONVENCIJOS⁸

Orhuso konvencija (*toliau – ir Konvencija*) yra geriausiai žinomas tarptautinis teisės aktas, kuris užtikrina asmens teisę gauti informaciją aplinkos klausimais, dalyvauti priimančioms aplinkosauginiams sprendimams bei kreiptis į teismus aplinkos klausimais⁹. Joje įtvirtinti pagrindiniai principai yra perkelti į įvairius Europos Sąjungos bei valstybių narių nacionalinius teisės aktus, taip pat reglamentuojančius poveikio aplinkai vertinimą.

Orhuso konvencija yra natūrali ištaka ankstesnių veiksmų ir priimtų dokumentų:¹⁰ Stokholmo deklaracijos dėl žmogų supančios aplinkos¹¹ 1 principas, Rio de Žaneiro deklaracijos dėl aplinkos ir plėtros¹² 10 principas; Generalinės Asamblėjos rezoliucija Nr. 37/7 dėl Pasaulinės gamtos chartijos¹³ bei rezoliucija Nr. 45/94 dėl būtinumo užtikrinti sveiką aplinką siekiant žmonių

⁶ Platesnę ES sutarčių nuostatų ir principų aplinkosaugos srityje analizę žr.: Ragulskytė-Markovienė, R. Europos Sąjungos aplinkos teisė: raida ir perspektyvos. *Teisė*. 2011, 78: 93-103.

⁷ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančioms sprendimams ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 73-2572.

⁸ Jungtinių Tautų poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencija (ESPOO konvencija). *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 92.

⁹ Platesnę Orhuso konvencijos nuostatų analizę žr.: Ragulskytė-Markovienė, R. Orhuso konvencijos ir jos įgyvendinimo galimybės Lietuvoje. *Teisė*. 2003, 47: 115-133.

¹⁰ Orhuso konvencija, *supra note 7*, preambulė.

¹¹ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm declaration), (priimta 1972 m. birželio 16 d.), U.N. Doc. A/Conf.48/14/Rev. 1(1973); 11 ILM 1416 (1972), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503>>.

¹² Rio Declaration on Environment and Development (Rio Declaration), (priimta 1992 m. birželio 13 d.), UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I); 31 ILM 874 (1992), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>>.

¹³ General Assembly Resolution No 37/7. World Charter for Nature, (priimta 1982 m. spalio 28 d.), G.A. Res. 37/7, U.N. GAOR, 37th Sess., Supp. No. 51, at 17, U.N. Doc. A/37/51 (1982); 22 ILM 455 (1983), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>>.

gerovės¹⁴; Europos aplinkos ir sveikatos chartija¹⁵, priimta Pasaulio sveikatos organizacijos pirmojoje Europos šalių konferencijoje „Aplinka ir sveikata“ Frankfurte prie Maino, Vokietijoje.

Šiame straipsnyje bus nagrinėjamas tik pirmasis Orhuso konvencijos ramstis – teisė į informaciją, kuri taip pat yra pripažįstama kaip asmens saviraiškos laisvės pagrindų užtikrinamų teisių dalis. Orhuso konvencijos 4 ir 5 straipsniuose yra reglamentuota aktyvi ir pasyvi teisė į informaciją¹⁶.

Orhuso konvencijos 4 straipsnyje yra įtvirtinta pasyvi teisė gauti informaciją, t. y. visi asmenys turi teisę gauti informaciją, vadovaudamiesi nacionalinės teisės aktais ta forma, kuria yra prašoma, pateikę prašymą žodžiu arba raštu valstybinei institucijai (1 dalis), nebent valstybės institucija, kuriai pateiktas prašymas, neturi prašomos informacijos apie aplinką; prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas arba labai nekonkrečiai suformuluotas; arba prašymas susijęs su dar rengiama medžiaga arba valstybės institucijų vidaus korespondencija, kai tokia išimtis nustatyta nacionalinės teisės aktuose arba įprastinėje praktikoje, atsižvelgiant į viešąjį interesą, kurį tenkintų tokios informacijos paskelbimas (4 straipsnio 3 ir 4 dalys).

Valstybės institucija gali atsisakyti perduoti informaciją, kurios ji fiziškai neturi ir pagal jos vykdomas funkcijas tokios informacijos valdymas jai nėra priskirtas – tokiu atveju, vadovaujantis Orhuso konvencijos preambule bei 1 ir 3 straipsnių nuostatomis, valstybės institucija turėtų nukreipti besikreipiantį asmenį į instituciją, kuri šią informaciją valdo ir gali pateikti susipažinimui, arba savo iniciatyva kreiptis į tokią informaciją turinčią instituciją apie tai informuojant interesantą¹⁷.

Atsisakymas pateikti prašomą informaciją gali būti motyvuojamas tuo, jog prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas, tačiau tai jokių būdu negali būti grindžiama tuo, jog asmuo prašo didelio kiekio ar sudėtingos informacijos – tam yra numatytas papildomas informacijos pateikimo terminas bei formatas (pvz., elektroninėje laikmenoje)¹⁸. Kas yra laikytina nekonkrečiai suformuluotu prašymu, yra palikta spręsti nacionaliniam įstatymų leidėjui.

Valstybės institucija taip pat gali atsisakyti pateikti prašomą informaciją, jei prašymas susijęs su dar rengiama medžiaga arba valstybės institucijų vidaus korespondencija (4 straipsnio 3 dalies c punktas). Tačiau svarbu pažymėti, jog suinteresuota visuomenė ar atskiras jos narys gali būti suinteresuotas susipažinti su rengiama informacija (jei rengiama medžiaga yra skirta sprendimo priėmimo procesui), kad galėtų tinkamai dalyvauti sprendimo priėmimo procese. Net ir tuo atveju, kai atsakingos valstybinės institucijos yra prašoma neapdorotų duomenų, pastaroji gali šiuos duomenis pateikti, atitinkamai informuodama apie tai prašantį asmenį¹⁹.

Atsisakymas pateikti informaciją, kuri yra įvardijama kaip vidaus korespondencija, gali būti pateisinamas, siekiant apsaugoti šiuos asmenis, jei yra prašoma valstybės institucijos atskirų darbuotojų asmeninės nuomonės, tačiau jei ši informacija yra pateikta valstybės institucijos kaip

¹⁴ General Assembly Resolution No 45/94. Need to ensure a healthy environment for the well-being of individuals, (priimta 1990 m. gruodžio 14 d.), 68th plenary meeting, A/RES/45/94, [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r094.htm>>.

¹⁵ European Charter on Environment and Health, (priimta 1989 m. gruodžio 8 d.), UN Doc. WHO/EURO(05)/E8/no.35, [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/pages/european-environment-and-health-process-ehp/past-conferences-on-environment-and-health/first-ministerial-conference-on-environment-and-health,-frankfurt-am-main,-1989/european-charter-on-environment-and-health>>.

¹⁶ United Nations Economic Commission for Europe, „The Aarhus Convention: An Implementation Guide“, 2014:20, [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf>.

¹⁷ Ibid., 83.

¹⁸ Ibid., 85.

¹⁹ Ibid., 85; „Findings and recommendations with regard to communication ACCC/C/2010/54 concerning compliance by the European Union“, Thirty-ninth meeting of Compliance Committee, Geneva, 11–14 December 2012; ECE/MP.PP/C.1/2012/12, §75, [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/CC-39/ece.mp.pp.c.1.2012.12.as_submitted.pdf>.

konsultanto, kuriam įstatymų nustatyta tvarka yra numatyta pareiga pateikti savo oficialią nuomonę sprendimo priėmimo procese, tai yra laikytina vieša informacija²⁰.

Informacijos pateikimas taip pat gali būti ribojamas, jei jos paskelbimas darytų neigiamą poveikį valstybės institucijų darbo slaptumui, tarptautiniams santykiams arba visuomenės saugumui; teisingumo vykdymui; komercinės ir pramoninės informacijos slaptumui; intelektinės nuosavybės teisėms; asmens duomenų slaptumui; trečiosios šalies interesams; arba aplinkai, apie kurią būtų atskleista informacija (4 straipsnio 4 dalis).

Skirtingai negu Orhuso konvencijos 4 straipsnyje įvardyta informacija, susijusi su aplinka, kuri yra labai plataus pobūdžio, 5 straipsnyje nurodyta informacija yra susisteminta į tam tikras kategorijas – su valstybės institucijos funkcijomis susijusi informacija apie aplinką; informacija apie planuojamą ir vykdomą veiklą, galinčią daryti didelį poveikį aplinkai; informacija apie bet kokią neišvengiamą grėsmę žmonių sveikatai arba aplinkai, kurią kelia žmonių veikla arba gamtinės priežastys. 5 straipsnyje yra įtvirtinta aktyvi teisė į informaciją, kurios pagrindiniai požymiai yra šie: informacinių šaltinių skaidrumas ir prieinamumas; skubi informacijos sklaida esant realiai grėsmei visuomenės sveikatai bei saugumui; įvairių teisės aktų ir politinių dokumentų sklaida; laisvas priėjimas prie informacijos per įvairias elektronines priemones. Pagal šį straipsnį valstybės institucija savo iniciatyva privalo platinti informaciją apie aplinką be atskiro prašymo.

Orhuso konvencijoje įtvirtinti išipareigojimai į ES teisę yra perkelti keliais ES teisės aktais, taip pat ir Reglamentu (EB) Nr. 1367/2006²¹, užtikrinant visuomenės teisę gauti Bendrijos institucijų ar organų turimą informaciją apie aplinką, kurią pastarieji gauna ar parengia, ir nustatant naudojimosi šia teise pagrindines sąlygas bei praktines priemones; bei užtikrinant, kad informacija apie aplinką palaipsniui būtų pateikiama ir platinama visuomenei, siekiant, jog ji būtų kuo plačiau sistemiškai prieinama ir platinama (1 straipsnio 1 dalies a ir b punktai). Kalbant apie pirmojo Orhuso konvencijos ramstį, t. y. konkrečiai teisę į informaciją, ji yra išsamiai reglamentuota Direktyvoje 2003/4/EB²².

Teisė į informaciją nėra ribojama nacionalinių sienų – jei planuojama ūkinė veikla gali turėti neigiamą poveikį kitos šalies aplinkai, visuomenės informavimo bei konsultavimo aspektai tarpvalstybiniame kontekste yra įtvirtinti Konvencijoje dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (vadinamoji ESPOO konvencija). ESPOO konvencijoje numatyta pareiga informuoti visuomenę tiek tos valstybės, kurioje yra planuojama veikla, tiek tos valstybės, kurioje planuojama veikla gali turėti neigiamą tarpvalstybinį poveikį (3 straipsnis). Konvencijoje numatyta pareiga surengti konsultacijas su atitinkamą poveikį patiriančia šalimi dėl planuojamos veiklos potencialaus tarpvalstybinio poveikio ir priemonių jam sumažinti arba pašalinti (5 straipsnis).

ESPOO konvencijos pagrindu yra įsteigtas Įgyvendinimo komitetas, kuris teikia pagalbą šalims, tačiau neturi teisminės institucijos įgaliojimų. Į šį komitetą gali kreiptis šalys, manančios, jog dėl planuojamos ūkinės veiklos yra grėsmė jų šalies aplinkai, arba pats komitetas gali pradėti tyrimą savo iniciatyva, jei yra žinoma apie galimą konvencijoje įtvirtintų teisinių principų nesilaikymo atvejį. Įgyvendinimo komitetas taip pat siekia kiek įmanoma daugiau skaidrumo ir atvirumo, tačiau jis neturi lemiamo sprendimo įtraukti visuomenės į sprendimo priėmimo procesą galios.

²⁰ Ibid., *The Aarhus Convention: An Implementation Guide*, 85.

²¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. rugsėjo 6 d. Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimanant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. [2006] OL L264/13.

²² Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. sausio 28 d. Direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką. [2003] OL L 41/26.

Į Įgyvendinimo komitetą dėl Ukrainos *Bystroe* įgyvendinamo kanalo projekto atitikimo ESPOO konvencijos teisinėms nuostatomis kreipėsi Rumunija²³, dėl *Metsamor* atominės elektrinės statymo Armėnijoje kreipėsi Azerbaidžanas²⁴. Atitinkamai Įgyvendinimo komitetas savo ruožtu yra pradėjęs tyrimą dėl Ukrainos *Rivnės* atominės elektrinės²⁵ bei Jungtinės Karalystės planuojamų statybos darbų *Hinkley Point C* atominėje elektrinėje²⁶. Lietuvai svarbiu atveju Įgyvendinimo komitetas pareiškė, kad Lietuvos pastabos Baltarusijai dėl statomos Astravo AE yra pagrįstos, ir pripažino, kad pastaroji pažeidžia šios konvencijos teisinės nuostatos dėl kaimyninės šalies visuomenės informavimo, dėl poveikio aplinkai vertinimo dokumentų teikimo kitai šaliai išvadoms gauti, dokumentų turinio, planuojamos ūkinės veiklos alternatyvų nagrinėjimo ir galutinio sprendimo dėl veiklos lestinimo²⁷. Baltarusija įpareigota tęsti poveikio aplinkai vertinimo procedūrą vadovaujantis ESPOO konvencija bei atsakyti į Lietuvos užduotus klausimus ir komentarus.

Kaip ir Orhuso konvencijos, taip ir ESPOO konvencijos nuostatos yra perkeltos tiek į Europos Sąjungos, tiek ir atskirų valstybių narių, ratifikavusių šią konvenciją, nacionalinę teisę.

POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO DIREKTYVOJE²⁸ ĮTVIRTINTA TEISĖ Į INFORMACIJĄ

Vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos teisės aktų, užtikrinančių asmenų teisę į informaciją – poveikio aplinkai vertinimo (PAV) direktyva. Jis yra skirtas užtikrinti, kad projektai, kurie gali turėti esminį poveikį aplinkai, būtų tinkamai numatyti, įvardyti ir įvertinti prieš juos tvirtinant bei prisiimant bet kokius įsipareigojimus. Prieš priimant sprendimą dėl projekto turi būti renkama informacija, nustatomas ir įvertinamas to projekto galimas poveikis aplinkai²⁹. Tai yra daroma gaunamos informacijos pagrindu iš subjektų, rengiančių planuojamos ūkinės veiklos PAV ataskaitą, iš nepriklausomų šaltinių, aplinkosaugos valstybinių ar nevyriausybinių organizacijų, ir, be abejojimo, iš visuomenės.

PAV direktyva įtvirtina sistemine procedūra, reikalaujančią atlikti PAV prieš priimant sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo, t. y. surinkti sprendimo priėmimui dėl planuojamos veiklos poveikio ir pasekmių aplinkai reikalingą informaciją bei skatinti aplinkai saugią ir darnią plėtrą, įvardijant tinkamus stiprinimo bei poveikio aplinkai mažinimo instrumentus³⁰.

²³ ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/1 Ukraina, [žiūrėta 2015-03-15] <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_1.html>.

²⁴ ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/3 Armėnija, [žiūrėta 2015-03-15] <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_1.html>.

²⁵ ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/CI/4 Ukraina, [žiūrėta 2015-03-15] <<http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/areas-of-work/review-of-compliance/committee-initiative/eiaicci4-ukraine.html>>.

²⁶ ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/CI/5 Jungtinė Karalystė, [žiūrėta 2015-03-15] <<http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/areas-of-work/review-of-compliance/committee-initiative/eiaicci5-united-kingdom.html>>.

²⁷ 2013 m. balandžio 16 d. Aplinkos ministro Valentino Mazuronio pranešimas spaudai, [žiūrėta: 2015-03-13] <http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=12960>. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/4 Baltarusija, [žiūrėta 2015-03-15] <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_4.html>.

²⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. Direktyva Nr. 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo. [2012] OL L 26/1.

²⁹ Europos Komisijos pranešimas spaudai „Aplinka. Poveikio aplinkai vertinimas dabar geriau pritaikytas vartotojų reikmėms“, 2012 m. vasario 17 d., [žiūrėta 2015-03-13]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-145_lt.htm>.

³⁰ „Practical guidance on the SEA and EIA directives training“, by Joint Assistance to Support Projects in European Regions, 2013:38, [žiūrėta 2015-03-13] <<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=121>>.

PAV direktyvoje yra įtvirtinti pagrindiniai PAV proceso etapai, t. y. projekto parengimas, kompetentingos institucijos informavimas, projektų atranka vertinimui, apimties nustatymas, aplinkos studijos, aplinkosauginės informacijos pateikimas atsakingoms institucijoms, turimos aplinkosauginės informacijos įvertinimas, konsultavimasis su aplinkosaugos valdžios institucijomis, kitomis suinteresuotomis šalimis bei visuomene, kompetentingų institucijų turimos aplinkosauginės informacijos svarstymas prieš priimant sprendimą dėl leidimo imtis planuojamos ūkinės veiklos, visuomenės informavimas apie PAV sprendimą, stebėseną (monitoringas)³¹.

Įgyvendinant visuomenės teisę gauti informaciją apie aplinką bei dalyvavimą sprendimo priėmimo procese, itin reikšmingi šie etapai: projektų atranka vertinimui, aplinkosauginės informacijos pateikimas atsakingoms institucijoms, konsultavimasis su aplinkosaugos valdžios institucijomis, kitomis suinteresuotomis šalimis bei visuomene.

Projektų atrankos vertinimui etape planuojamos ūkinės veiklos savininkas (užsakovas) pateikia kompetentingai nacionalinei institucijai turimą informaciją apie planuojamą ūkinę veiklą, kurios pagrindu yra atliekamas vertinimas, ar šiai ūkinei veiklai yra reikalingas poveikio aplinkai vertinimas (PAV direktyvos 2 ir 4 straipsniai). Papildomai kompetentingos institucijos gali paprašyti bei naudotis informacija, kurią pateikia valdžios institucijos bei suinteresuota visuomenė (PAV direktyvos preambulės 7 punktas). Šiame PAV etape nenumatytas privalomas visuomenės informavimas ar konsultavimas, t. y. atlikdamos pateikto prašymo dėl planuojamos ūkinės veiklos vertinimo analizę, kompetentingos institucijos gali savarankiškai nuspręsti, ar privalomas PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalies b punkte įvardytų projektų PAV. Valstybėms narėms suteikta diskrecija nuspręsti dėl ribų bei kriterijų, pagal kuriuos yra sprendžiama, ar turi būti atliekamas konkretaus projekto poveikio aplinkai vertinimas. Tačiau tokią diskreciją riboja PAV direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga atlikti projektų, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos poveikio aplinkai, vertinimą³².

Kitas svarbus aspektas, kuris turėtų būti įvertintas prieš priimant sprendimą dėl leidimo vykdyti planuojamą ūkinę veiklą, tai kumuliatyvios projekto pasekmės. Net nedidelis projektas gali daryti didelį poveikį aplinkai, jei įgyvendinamas vietovėje, kurioje PAV direktyvos 3 straipsnyje išvardyti aplinkos veiksniai, kaip antai fauna ir flora, dirvožemis, vanduo, klimatas arba kultūros paveldas, yra jautrūs mažiausiam pokyčiui³³ ir jei dėl savo pobūdžio, masto ar vietos ir galbūt dėl sąsajos su kitais projektais jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai³⁴.

Kita vertus, vertinant poveikį aplinkai, taip pat turėtų būti atsižvelgiama tiek į galimą tiesioginį, tiek ir į netiesioginį poveikį jai (PAV direktyvos 3 straipsnis). Byloje *Abraham ir kiti* Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (*toliau – ir ESTT*) yra nusprendęs, kad, atliekant projekto ar jo pakeitimo poveikio aplinkai vertinimą, turi būti atsižvelgiama tiek į tiesioginį šiuo projektu numatytų darbų poveikį aplinkai, tiek į poveikį aplinkai, kuris gali būti sukeltas naudojant ir eksploatuojant objektus, sukurtus šiais darbais, t. y. vertinti ne tik numatomus darbus, bet, visų

³¹ Ibid. 40.

³² Byla C-531/13, *Marktgemeinde Straßwalchen ir kt. prieš Bundesminister für Wirtschaft, Familie und Jugend*. [2015]. EU:C:2015:79. OL nepaskelbta. § 40; byla C-244/12, *Salzburger Flughafen GmbH prieš Umweltsenat* [2013]. EU:C:2013:203. OL nepaskelbta. § 29.

³³ Byla C-392/96, *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją* [1999]. [1999] OL C 366/6. § 66.

³⁴ Byla C-142/07, *Ecologistas en Acción-CODA prieš Ayuntamiento de Madrid* [2008]. [2008] OL C 236/2. § 52.

pirma, įgyvendintino projekto poveikį³⁵. Adekvati nuostata taip pat yra įtvirtinta ir byloje *Ecologistas en Acción-CODA prieš Ayuntamiento de Madrid*³⁶.

PAV direktyvos 3 straipsnyje kompetentingai aplinkosaugos institucijai nustatyta platesnė pareiga pačiai įvertinti poveikį aplinkai. Tai reiškia, kad surinkta informacija turi būti nagrinėjama iš esmės ir svarstoma galimybė prireikus ją papildyti kitais duomenimis (tai yra platesnė nuostata nei PAV direktyvos 8 straipsnyje įtvirtinta nuostata, numatanti pareigą atsižvelgti į konsultacijų rezultatus ir informaciją, surinktą pagal PAV direktyvos 5–7 straipsnius, vykdant leidimo procedūrą). Taigi kompetentinga aplinkosaugos institucija turi atlikti ir tyrimą, ir analizę tam, kad galėtų kuo išsamiau įvertinti tiesioginį ir netiesioginį atitinkamo projekto poveikį aplinkos veiksniams ir jų tarpusavio sąveikai³⁷.

Sprendžiant, ar planuojama ūkinė veikla turi būti vertinama vadovaujantis PAV direktyvos bei nacionalinės teisės nuostatomis, kompetentingos institucijos gali kreiptis į kitas institucijas ar visuomenę, kuri suinteresuota šiuo projektu, dėl papildomos informacijos ar nuomonės pateikimo, tačiau šiame etape nei visuomenės informavimas, nei konsultavimas nėra privalomas. ES teisės aktai bei ESTT praktika (pvz. sprendimai jau minėtose bylose *Abraham ir kiti, Ecologistas en Acción-CODA prieš Ayuntamiento de Madrid*) draudžia projektų išskaidymą, siekiant išvengti privalomo poveikio palinkai vertinimo, įvedant papildomą sąlygą, kad gali būti vertinama ne tik pati planuojama ūkinė veikla, bet ir šio projekto sukurtų rezultatų ar sąsajų su kitais projektais galimas poveikis. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, jog planuojamos ūkinės veiklos atrankos vertinimas yra atliekamas iš esmės išnagrinėjus kompetentingos institucijos surinktą informaciją bei, esant poreikiui, paprašius papildomos informacijos ar atlikus papildomus tyrimus bei analizę. Kompetentingos institucijos taip pat gali pasinaudoti informacija, kuri jau buvo pateikta kitų projektų ankstesniems vertinimams.

Konsultavimasis su aplinkosaugos valdžios institucijomis, kitomis suinteresuotomis šalimis bei visuomene yra įtvirtintas PAV direktyvos 6 straipsnyje. Jame numatyta pareiga suteikti galimybę tiek projektui suinteresuotoms institucijoms (1 dalis), tiek ir visuomenei (2-6 dalys) pareikšti nuomonę dėl valstybės ir privačių subjektų pateiktos informacijos ir dėl sutikimo davimo planuojamai veiklai. Į konsultacijų metu gautus rezultatus bei surinktą informaciją turi būti atsižvelgiama vykdant leidimo procedūrą (PAV direktyvos 8 straipsnis), tačiau kompetentingos aplinkosaugos institucijos neįpareigojamos papildomai atlikti analizę ar tyrimą, t. y. nagrinėti šią informaciją iš esmės³⁸.

Visuomenės nuomonė nėra privaloma kompetentingai institucijai, ji yra rekomendacinio pobūdžio, pvz., kai yra pateiktas prašymas dėl planuojamos ūkinės veiklos atitinkamoje teritorijoje, kurioje yra prioritetas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetinga rūšis, kompetentinga institucija gali neatsižvelgti į visuomenės nuomonę, o vadovautis įpareigojančiomis viršesnio visuomenės

³⁵ Byla C-2/07, *Paul Abraham ir kt. prieš Région Wallonne ir kt.* [2008]. OL C 107/6. § 16-17 ir 43-45. Valonijos regione buvo nuspręsta sudaryti sąlygas Lježo-Bierset oro uostą eksploatuoti visą parą ir 365 dienas per metus krovinių gabenimo oru verslui, oro uoste nutiesiant ir praplatinant pakilimo takus, pastatant skrydžių valdymo bokštą bei įrengiant išvažiavimo takus ir parkavimo zonas. Tiesioginių atliktų darbų poveikis aplinkai nėra esminis, tačiau dėl tam sudarytų sąlygų šiame oro uoste buvo padidintos veiklos apimtys ir kartu skrydžių intensyvumas, kas įtakoją vietinių gyventojų nepasitenkinimą.

³⁶ *Ecologistas en Acción-CODA prieš Ayuntamiento de Madrid, supra note 33*, § 39. Šioje byloje Madrido savivaldybės tarybos narys, atsakingas už urbanistikos, būsto ir infrastruktūrų valdymą patvirtino įvairius greitkelio M-30, nutiesto aplink Madrido miestą, pertvarkymo ir pagerinimo projektus, suskaidydami bendrą projektą „Madrid calle 30“ į penkiolika savarankiškų, atskirai nagrinėtinų subprojektų, kai bendro projekto įgyvendinimas lems eismo padidėjimą beveik 25 % ir reikės atlikti daug įvairių darbų M-30 aplinkinėje miesto zonoje.

³⁷ Byla C-50/09, *Europos Komisija prieš Airija* [2011]. [2011] OL C130/3. §39-41, 44.

³⁸ *Ibid.*, § 41.

intereso priežastimis³⁹. Nors ši procedūra yra privaloma prieš išduodant leidimą, tačiau visuomenės nuomonės gavimo tikslas yra padėti kompetentingai institucijai priimti sprendimą išduoti arba neišduoti sutikimą planuojamai veiklai.

Visuomenės informavimas apie priimtą sprendimą leisti ar neleisti vykdyti planuojamą ūkinę veiklą yra reglamentuotas PAV direktyvos 9 straipsnyje. Valstybės narės privalo nacionaliniuose teisės aktuose numatyta tvarka paskelbti apie priimtą sprendimą dėl leidimo ar neleidimo vykdyti planuojamą ūkinę veiklą⁴⁰. Paskelbimo tikslas – suteikti visuomenei informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai bei teisę asmenims, manantiems, jog planuojama ūkinė veikla darys jiems neigiamą poveikį, teisės aktų nustatyta tvarka pateikti skundą. Visuomenės informavimas apie priimtą sprendimą susijęs su teise kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kurią garantuoja Orhuso konvencijos 9 straipsnis.

Paminėtinas ir PAV direktyvos 7 straipsnis, kuriame yra numatyta pareiga informuoti kitos šalies institucijas ir visuomenę, jei planuojama ūkinė veikla gali turėti tarpvalstybinį efektą, t. y. PAV direktyva įtvirtina pareigą atlikti visapusi projektų PAV, nesvarbu, ar tai bus vienas tarpvalstybinis projektas, ar keli projektai, kurie kartu gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai⁴¹. Taip pat svarbu pažymėti, jog teisė į informaciją tarpvalstybiniu lygmeniu privalo būti užtikrinama ne tik valstybės institucijoms, bet ir visuomenei.

LIETUVOS TEISĖS AKTAI, ĮTVIRTINANTYS VISUOMENĖS TEISĘ Į INFORMACIJĄ PAV PROCESE

Atitinkamos Orhuso konvencijos ir PAV direktyvos nuostatos yra perkeltos į valstybių narių nacionalinę teisę. Lietuvos Respublikos teisėje tai yra reglamentuota Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme (toliau – ir PAV įstatymas)⁴².

Teisė į informaciją yra įtvirtinta PAV įstatymo 12 ir 13 straipsniuose. Orhuso konvencijos 4 straipsnyje garantuojama teisė gauti valstybinės institucijos disponuojamą informaciją apie aplinką yra įtvirtinta PAV įstatymo 12 straipsnyje, papildomai numatant, jog šią pareigą turi visos valstybės ar savivaldybių institucijos, disponuojančios informacija apie aplinką, reikalinga poveikio aplinkai vertinimui atlikti (1 dalis). PAV įstatyme taip pat yra numatyta teisė visiems poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyviams teikti dokumentus atsakingai institucijai ir gauti atsakymus iš jos (2 dalis), kaip tai yra reglamentuota PAV direktyvos preambulėje ir 6 straipsnyje.

PAV įstatymo 13 straipsnyje įtvirtinta suinteresuotos visuomenės pasyvioji teisė gauti informaciją iš kitų planuojamos ūkinės veiklos PAV proceso dalyvių apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai PAV proceso metu, ir šią teisę savo lėšomis privalo subjekts, planuojantis ūkinę veiklą (13 straipsnio 1-3 dalys).

PAV įstatyme taip pat yra įtvirtinti atvejai, kai valstybinės institucijos gali atsisakyti pateikti prašomą informaciją – jei, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, planuojamos ūkinės veiklos savininko pateikta informacija yra laikoma konfidencialia arba yra apsaugota intelektualinės nuosavybės teisių (13 straipsnio 4 dalis). Kitų atvejų, reglamentuotų Orhuso konvencijos 4 straipsnyje, PAV įstatyme nėra numatyta.

³⁹ Tarybos 1992 m. gegužės 21 d. Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos. [1992] OL L 206/7; 6 straipsnio 4 dalis; byla C-258/11, *Peter Sweetman ir kiti prieš An Bord Pleanála* [2013]. [2013] OL C156/4. § 7.

⁴⁰ *Ibid.*, § 55-59.

⁴¹ Byla C-205/08, *Umweltanwalt von Kärnten prieš Kärntner Landesregierung* [2009]. [2010] OL C24/7. § 51.

⁴² Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr.82-1965. Platesnę PAV teisinio reguliavimo analizę žr.: Ragulskytė-Markovienė, R. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo teisinio reguliavimo problemos. *Teisė*. 2009, 72: 35-49.

PAV įstatymo 11 straipsnyje yra įtvirtinti tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo bendradarbiaujant su kita Europos Sąjungos valstybe nare aspektai, numatant pareigą informuoti kitą ES valstybę narę, jei planuojama ūkinė veikla turės, arba manoma, kad gali turėti reikšmingą poveikį jos aplinkai.

Vyriausybės nutarimu patvirtintu aprašu yra reglamentuota informacijos apie aplinką teikimo visuomenei tvarka⁴³. Joje yra numatyta, jog dėl informacijos gali kreiptis tiek fizinis, tiek juridinis asmuo bei pateikti rašytinį ar žodinį prašymą.

Jeigu rašytinį prašymą gauna valstybinė institucija, kuri nedisponuoja šia informacija, ji ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo persiunčia prašymą institucijai, turinčiai prašomą informaciją, ir apie tai per 3 darbo dienas nuo prašymo persiuntimo informuoja apie tai pareiškėją (Aprašo 10 punktas). Informacija pareiškėjui yra pateikiama per 14 kalendorinių dienų nuo prašymo pateikimo (Orhuso konvencijoje yra numatytas vieno mėnesio terminas)⁴⁴.

Apraše yra numatyta daugiau nei dešimt atvejų, kai visuomenei gali būti atsisakyta pateikti prašomą informaciją: prašoma informacijos, kuria institucija nedisponuoja ir teisės aktų tvarka neprivalo jos turėti; prašymas susijęs su informacija ir duomenimis, kurie dar tik kaupiami, rengiami arba neapdoroti, jei tai nepažeidžia visuomenės interesų; prašoma informacijos, kurią pateikusi valstybės institucija atskleistą informaciją, kuri pagal įstatymus yra valstybės ar tarnybos paslaptis, pažeistų įstatymų saugomus valstybės saugumo ir gynybos interesus ar neigiamai paveiktų tarptautinius santykius, pažeistų įstatymų saugomą asmens teisę į nešališką teismą, atskleistą komercinę paslaptį ar pažeistų įstatymo ginamas intelektualinės nuosavybės teises bei asmens duomenų teisinę apsaugą, neigiamai paveiktų asmenų, savanoriškai pateikusių informaciją, kuriems įstatymai ar kiti teisės aktai nenustato pareigos tokią informaciją teikti, interesus ar keltų grėsmę jų saugumui ar neigiamai paveiktų aplinkos, su kuria tokia informacija susijusi, apsaugą, bei, jei tai susiję su vidaus administravimu ir institucijų bendradarbiavimu, nepažeidžiant visuomenės interesų (Aprašo 16-18 punktai).

PAV įstatymas laikytinas specialiu teisės aktu, reglamentuojančiu informacijos pateikimą visuomenei PAV procese. Tačiau tai nereiškia, kad visuomenės atstovai negali prašyti tam tikros informacijos, susijusios su planuojama ūkine veikla, remdamiesi Aprašu, išeidami už PAV proceso ribų.

VISUOMENĖS TEISĖS Į INFORMACIJĄ PAV PROCESĖ AIŠKINIMAS TEISMŲ PRAKTIKOJE

1. EUROPOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKA

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs savo poziciją dėl kai kurių itin svarbių klausimų, susijusių su visuomenės teisės į informaciją tinkamu įgyvendinimu PAV procese. Galima išskirti šiuos klausimus: 1) apie kokius sprendimus, priimtus PAV procese, visuomenė turi būti informuojama; 2) kokie galimi atsisakymo suteikti informaciją pagrindai; 3) valstybės (valdžios) institucijos sąvoka; 3) proporcingumo principo taikymas. Apžvelgus ESTT praktiką analizuojama tematika⁴⁵, galima padaryti keletą esminių išvadų. ESTT pripažino, kad sprendimas, kuriuo

⁴³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 90-2660.

⁴⁴ Orhuso konvencija, *supra note 7*, 4 straipsnio 2 dalis: „informacija apie aplinką teikiama kaip galima greičiau, bet ne vėliau kaip per 1 mėnesį nuo prašymo pateikimo dienos, išskyrus atvejus, kai dėl informacijos kiekio ir sudėtingumo šį laikotarpį galima pagrįstai pratęsti iki 2 mėnesių nuo prašymo pateikimo dienos“.

⁴⁵ Platesnę ESTT sprendimų bylose, susijusiose su teise gauti informaciją apie aplinką, analizę žr.: Ragulskytė-Markovienė, R. Asmens teisės į sveiką ir švarią aplinką probleminiai aspektai. *Asmens teisių gynimas: problemos ir sprendimai. Moklo studija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 452-492.

nuspręsta neatlikti PAV, gali būti skundžiamas teismui, be to, visuomenė turi teisę susipažinti su tokio sprendimo motyvais bei gauti reikšmingą informaciją ir dokumentus (sprendimai *Mellor, Marie-Noelle Solvay* bylose⁴⁶). ESTT ne vieną kartą yra konstatavęs, kad informacija, susijusi su emisija į aplinką, privalo būti atskleista (sprendimai *Stichting Natuur en Milieu ir kt., Ville de Lyon* bylose⁴⁷). ESTT analizavo, ar konkrečiu atveju valstybėse narėse taikyti atsisakymo suteikti informaciją pagrindai yra pagrįsti. Buvo spręsta, ar informacijos atskleidimas neigiamai paveiktų komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumą (sprendimai *Stichting Natuur en Milieu ir kt., Ville de Lyon, Križan*⁴⁸ bylose), pakenktų visuomenės saugumui ir intelektinės nuosavybės teisėms (sprendimas *Office of Communications* byloje⁴⁹), pažeistų valdžios institucijų atliekamų procedūrų konfidencialumą (*Flachgas Torgau, Deutsche Umwelthilfe* bylos⁵⁰). ESTT iš esmės visuose sprendimuose, susijusiuose su teisės į informaciją įgyvendinimu, atkreipė dėmesį į proporcingumo principo taikymo būtinybę kiekvienu konkrečiu atveju ir nurodė, kad iš Orhuso konvencijos kyla bendras įsipareigojimas užtikrinti prieigą prie valstybės institucijų turimos informacijos apie aplinką. Atsisakyti pateikti informaciją galima tik konkrečiais ir aiškiai apibrėžtais atvejais ir visada lyginant visuomenės interesą atskleisti informaciją su interesu jos neatskleisti. ESTT sprenddamas, kokie juridiniai asmenys laikytini valdžios institucijomis, kurios privalo teikti informaciją apie aplinką, nurodė, kad įmonės, kurios teikia su aplinka susijusias viešąsias paslaugas, yra pavaldžios valstybės institucijai ir realiai savarankiškai nesprenžia, kaip teikti šias paslaugas, nes valdžios institucija, kuriai įmonės yra pavaldžios, gali turėti lemiamą įtaką šių įmonių veiksmams aplinkos srityje, turi būti kvalifikuojamos kaip valdžios institucijos (*Fish Legal, Emily Shirley* byla⁵¹). Taigi ESTT formuojama praktika, aiškinant Orhuso konvencijos ir ją įgyvendinančių ES teisės aktų nuostatas dėl informacijos apie aplinką teikimo visuomenei, rodo, kad teisės gauti informaciją apie aplinką ribojimo atvejais turi būti aiškinami siaurai, jie turi būti konkrečiai nustatyti nacionaliniuose teisės aktuose, visada turi būti vertinama interesų pusiausvyra, ribojimai neturi tapti kliūtimi kitoms teisėms įgyvendinti, pvz., dalyvavimui PAV procese.

Pažymėtina, kad tai, ar įmanoma gauti išsamią informaciją apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos poveikį aplinkai, lemia visuomenės dalyvavimo PAV procese kokybę. Iš aptartos ESTT praktikos galima daryti išvadą, kad ribojimai tokią informaciją gauti turi būti taikomi tik išskirtiniais atvejais, kai tai yra akivaizdžiai būtina siekiant apsaugoti kitus interesus. Taip pat turi būti vertinama ir tai, kad ūkio subjektas, planuojantis ūkinę veiklą, žino, jog PAV procesas yra viešas, susijęs su atitinkamos informacijos apie planuojamą ūkinę veiklą pateikimu visuomenei ir kitiems PAV proceso dalyviams. Tai turi būti įvertinama dar prieš apsisprendžiant vykdyti tam tikrą veiklą. Todėl ūkio subjektų argumentai dėl tam tikros informacijos neviešinimo turi būti išanalizuojami itin rūpestingai ir atidžiai.

2. LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKA

⁴⁶ Byla C-75/08, *The Queen, prašoma Christopher Mellor*, prieš *Secretary of State for Communities and Local Government* [2009]. [2009] ECR I-03799. [2009] OL C153/11. Byla C-182/10, *Marie-Noëlle Solvay ir kt. prieš Région wallonne* [2012]. [2012] OL C98/5.

⁴⁷ Byla C-266/09, *Stichting Natuur en Milieu ir kt. prieš College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden* [2010]. [2011] OL C55/8. Byla C-524/09, *Ville de Lyon* prieš *Caisse des dépôts et consignations* [2010]. [2011] OL C63/10.

⁴⁸ Byla C-416/10, *Jozef Križan ir kt. prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia* [2013]. EU:C:2013:8. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.curia.eu>>

⁴⁹ Byla C-71/10, *Office of Communications* prieš *Information Commissioner* [2011]. [2011] OL C298/6.

⁵⁰ Byla C-204/09, *Flachglas Torgau* prieš *Bundesrepublik Deutschland* [2012]. [2012] OL C98/2. Byla C-515/11, *Deutsche Umwelthilfe eV* prieš *Bundesrepublik Deutschland* [2013]. EU:C:2013:523. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.curia.eu>>

⁵¹ Byla C-279/12, *Fish Legal ir Emily Shirley* prieš *Information Commissioner ir kt.* [2013]. EU:C:2013:853. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13].

Teismai, nagrinėdami bylas, kuriose kyla visuomenės informavimo apie aplinką ir visuomenės dalyvavimo aplinkosaugos procesuose klausimai, susiduria su įvairių interesų priešprieša. Visų pirma, teismai privalo užtikrinti tam tikrą Lietuvos Respublikos Konstitucijoje⁵² įtvirtintų vertybių balansą. Konstitucijos 53 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės ir kiekvieno asmens pareiga saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių. Pagal Konstitucijos 46 straipsnio 2 dalį valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą. Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Iš Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalies kyla garantija nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Iš šių Konstitucijos nuostatų kyla užduotis užtikrinti ūkinės veiklos laisvę bei iniciatyvą saugojant aplinką nuo kenksmingų poveikių bei užtikrinant informacijos apie ūkinės veiklos poveikį aplinkai gavimą. Visuomenės teisė gauti informaciją apie aplinką ir ūkinės veiklos poveikį aplinkai yra pagrindas tolesniam jos dalyvavimui sprendimų priėmimo procese. Taigi visuomenė šiuo atveju veikia kaip subjektas, atliekantis tam tikrą tarpininkavimo ir kontrolės funkciją. Šiam subjektui suteikiamų teisių ir pareigų apimtis yra itin svarbi siekiant užtikrinti aplinkos ir atskirų jos komponentų apsaugą.

Jau aptarta, kad PAV yra viena aplinkos teisės sričių, kurioje visuomenės informavimas ir dalyvavimas turi esminę reikšmę. Tai matyti ir iš formuojamos teismų praktikos. Minėta, kad PAV procesas yra daugiaetapis, kiekviename etape visuomenei suteikiamos atitinkamos tam etapui būdingos teisės. Visuomenės informavimas yra reikšmingas visiems PAV proceso etapams: atrankai, programos rengimui, derinimui ir tvirtinimui, ataskaitos rengimui, derinimui, viešam supažindinimui, sprendimo dėl planuojamos ūkinės veiklos priėmimui. Kaip matyti iš teismų praktikos, pirmiausia kyla problemos dėl tinkamo visuomenės informavimo, t. y. ar būdai, kurie buvo pasirinkti informuoti visuomenę, ir terminai, per kuriuos realiai visuomenė turėjo galimybę susipažinti su informacija, buvo tinkami. Visų pirma, visuomenė turi būti informuojama, dėl kokios konkrečios (tikslios) veiklos yra priimami atitinkami sprendimai PAV srityje⁵³. Tai, kaip konkrečiai (tiksliai) pateikiama informacija apie planuojamą ūkinę veiklą, lemia, kokius argumentus ir pasiūlymus turi galimybę pateikti visuomenė. Jei tam tikri esminiai dalykai nebus paviešinti, bus apribota galimybė visuomenei į tai reaguoti. Antra, visuomenė turi būti informuojama tinkamais būdais. Pripažinta, kad tokie pasirinkti visuomenės informavimo būdai, kaip visuomenės informavimas paskelbiant pranešimus respublikinėje ir vietinėje spaudoje, internete, seniūnijų informacinėse lentose, registruotais laiškais, atitinka Orhuso konvencijos nuostatas⁵⁴. Trečia, esminę reikšmę turi informacijos pateikimo visuomenei terminai, kadangi jie susiję su terminais, per kuriuos visuomenė gali atlikti tam tikrus veiksmus (pateikti pasiūlymus, skundus ir pan.). Pastebėtina, kad PAV reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti terminai yra gana trumpi, todėl, siekiant užtikrinti visuomenės dalyvavimą PAV procese apskritai, itin svarbu nepažeisti nustatytų terminų. Pavyzdžiui, tai, kad byloje nebuvo jokių duomenų apie tai, kad atitinkama informacija apie atrankos išvadą būtų buvusi paskelbta savivaldybės (seniūnijos), kurios teritorijoje planuojama ūkinė veikla, skelbimų lentoje, sudarė pagrindą pripažinti, kad suinteresuota visuomenė buvo netinkamai informuota apie planuojamą ūkinę veiklą, dėl ko buvo pažeista jos teisė per nustatytą terminą pateikti atsakingai institucijai motyvuotus pasiūlymus persvarstyti atrankos išvadą⁵⁵. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama, ar pagal bylos aplinkybes galima pripažinti, kad visuomenė buvo informuota apie planuojamą ūkinę veiklą (nors tam tikri formalūs pažeidimai ir

⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

⁵³ LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-989/2013, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 26, 2013, p. 124–154.

⁵⁴ LVAT 2011 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-681/2011.

⁵⁵ LVAT 2009 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-1252/2009.

buvo nustatyti)⁵⁶. Ketvirta, efektyviam visuomenės dalyvavimui užtikrinti yra svarbu, kaip visuomenė gali išreikšti savo valią tam tikrais klausimais ir tokiu būdu turėti įtaką priimamiems sprendimams. Teismų praktikoje yra pripažinta patariamoji visuomenės funkcija PAV procese. Pavyzdžiui, yra konstatuota, kad suinteresuota visuomenė turi teisę reikalauti atsakingos institucijos, kad būtų sprendžiama dėl atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo būtinumo, tačiau diskrecija nuspręsti, ar atranka reikalinga, suteikta atsakingai institucijai⁵⁷. Kitu atveju teismas konstatavo, kad nors, vadovaujantis Orhuso konvencijos 6 straipsnio nuostatomis, kiekviename sprendime, susijusiam su neigiamu poveikiu aplinkai, turi atsispindėti visuomenės dalyvavimo rezultatai, įstatymai nesuteikia suinteresuotai visuomenei teisės galutinai nuspręsti nei dėl planuojamos ūkinės veiklos pobūdžio, nei dėl jos vykdymo vietos, kadangi tai yra planuojamos ūkinės veiklos organizatoriaus teisė, nes būtent pastarasis PAV proceso dalyvis planuoja ūkinę veiklą ir savo lėšomis atlieka PAV įstatymo jam nustatytas PAV procedūras⁵⁸. Tokia teismų praktika nereiškia, kad į visuomenės motyvuotus pasiūlymus neturi būti atsižvelgiama priimant sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumą. PAV ataskaitos viešas svarstymas ir dėl jos pateikti pasiūlymai laikytini esmine visuomenės dalyvavimo PAV procese dalimi. PAV ataskaita yra dokumentas, kuriame atsispindi visa planuojama ūkinė veikla ir jos poveikis aplinkai. Šio dokumento pagrindu visuomenė turi galimybę tiek gauti informaciją, tiek teikti savo nuomonę jai rūpimais klausimais. Neretas atvejis, kai po PAV ataskaitos viešo svarstymo ji yra iš esmės keičiama, taisoma ar papildoma. Nors visuomenės pasiūlymai turi būti įvertinti ir pateikti atsakingai institucijai, priimančiai galutinį sprendimą, tačiau pripažinta, kad teisės aktai nenumato, kaip visuomenės dalyvavimo rezultatai turi atsispindėti sprendime (šiuo atveju PAV ataskaitoje)⁵⁹. Taigi atsakingai institucijai iš esmės palikta diskrecija spręsti dėl visuomenės pasiūlymų reikšmingumo. Tai reiškia, kad visuomenės pasiūlymų sėkmė iš esmės priklauso nuo jų parengimo kokybės (aiškumo, išsamumo, argumentavimo ir pan.). Todėl visuomenei tenka ne tik teisė į informaciją, bet ir pareiga tinkamai į ją reaguoti. Kitaip rezultatas, kuriuo siekiama teisės į informaciją garantijos, nebus pasiektas. Bet kokių atveju visuomenė turi teisę ginčyti galutinį sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumą. Nagrinėjant tokio sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo klausimą teisme, iš esmės nagrinėjami visi abejonių keliantys aplinkosauginiai aspektai. Pagal galiojančius teisės aktus ir suformuotą teismų praktiką visuomenė neprivalo dalyvauti ankstesniuose PAV proceso etapuose, t. y. neprivalo teikti motyvuotų pasiūlymų, nesutikimą pagrindžiančių argumentų ir pan., kad galėtų ginčyti galutinius sprendimus⁶⁰. Kadangi administraciniai sprendimai aplinkosaugos srityje neturi stabdomojo poveikio, kreipimasis su skundu į teismą pats savaime nelemia administracinio sprendimo vykdymo. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo⁶¹ 71 straipsnį yra galimas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas tiek proceso šalių, tiek teismo iniciatyva. Pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 4 dalį valstybėms narėms kyla pareiga užtikrinti efektyvių teisinių priemonių taikymą, įskaitant ir laikinąsias apsaugos priemones. Iš esmės ši pareiga administraciniame procese Lietuvoje yra įgyvendinama reikalavimo užtikrinimo priemonių pagalba. Be to, viešojo administravimo institucija taip pat turi teisę sustabdyti tam tikrus tolesnius veiksmus, susijusius su tam tikrų administracinių sprendimų įgyvendinimu, atsižvelgdama į kilusį ginčą, kuriame ginamas viešasis aplinkosaugos interesas, arba į tam tikrą aplinkai daromą žalą.

⁵⁶ LVAT 2011 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-681/2011.

⁵⁷ LVAT 2014 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A525-901/2014.

⁵⁸ LVAT 2013 m. gegužės 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A602-186/2013.

⁵⁹ LVAT 2012 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858-1193/2012.

⁶⁰ LVAT 2014 m. birželio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A822-1472/2014 konstatuota, jog ta aplinkybė, kad suinteresuota visuomenė nepasinaudojo savo teise dalyvauti atrankos procese, netrukdo suinteresuotai visuomenei kreiptis į teismą dėl galutinės atrankos išvados teisėtumo.

⁶¹ 1999 m. sausio 14 d. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-308. Nauja redakcija nuo 2001 m. sausio 1 d. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.

IŠVADOS

Visuomenės teisė į informaciją PAV procese garantuojama tiek tarptautiniais, tiek ES, tiek nacionaliniais teisiniais instrumentais. Su formuojamos teismų praktikos pagalba ši teisė aiškinama itin plačiai, suteikiant visuomenei kuo didesnes galimybes tiek gauti informaciją apie galimą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai, tiek dalyvauti PAV procese. Kadangi PAV proceso pagrindinis tikslas yra aplinkos apsauga, visos nustatytos teisės ir pareigos šiame procese turėtų būti aiškinamos ir įgyvendinamos siekiant šio tikslo. PAV procese susiduria priešingi interesai, kurie ne visada yra susiję su aplinkos apsauga. Tai lemia ir atitinkamos visuomenės aplinkosauginio sąmoningumo lygis. Straipsnyje aptartos teisės į informaciją PAV procese veiksmingumas priklauso ir nuo visuomenės požiūrio į jai suteikiamas teises. Kaip rodo straipsnyje analizuotas teisinis reguliavimas ir teismų praktika, visuomenė turi pakankamai daug galimybių gauti informaciją ir dalyvauti PAV procese. Tai, kad jos nuomonė nėra galutinė, o tik rekomendacinė, negalima daryti išvados, kad visuomenės informavimas ir dalyvavimas PAV procese pagal galiojančią teisinį reguliavimą ir suformuotą teismų praktiką yra netinkamai reglamentuotas ar netinkamai aiškinamas. Tenka pripažinti, kad visuomenės suvokimas apie ją supančią aplinką ir jos tinkama, kvalifikuota reakcija į tam tikrus procesus, susijusius su poveikiu aplinkai, iš esmės lemia galutinį rezultatą. Šiuo atveju tinkamas teisinis reguliavimas ir jo aiškinimas teismų praktikoje nėra vieninteliai aplinkos apsaugos garantai. Dėmesys turi būti teikiamas ir kitiems veiksniams, nuo kurių taip pat priklauso pažanga aplinkos apsaugos srityje.

LITERATŪRA

1. Aplinkos ministro Valentino Mazuronio 2013 m. balandžio 16 d. pranešimas spaudai. [žiūrėta: 2015-03-13] <http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=12960>.
2. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm declaration), (priimta 1972 m. birželio 16 d.), U.N. Doc. A/Conf.48/14/Rev. 1(1973); 11 ILM 1416 (1972), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503>>.
3. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/CI/4 Ukraina. [žiūrėta 2015-03-15]. <<http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/areas-of-work/review-of-compliance/committee-initiative/eiaicci4-ukraine.html>>.
4. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/CI/5 Jungtinė Karalystė. [žiūrėta 2015-03-15] <<http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/areas-of-work/review-of-compliance/committee-initiative/eiaicci5-united-kingdom.html>>.
5. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/1 Ukraina. [žiūrėta 2015-03-15]. <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_1.html>.
6. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/3 Armėnija. [žiūrėta 2015-03-15]. <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_1.html>.
7. ESPOO konvencijos Įgyvendinimo komiteto sprendimas EIA/IC/S/4 Baltarusija. [žiūrėta 2015-03-15]. <http://www.unece.org/env/eia/implementation/eia_ic_s_4.html>.
8. European Charter on Environment and Health, (priimta 1989 m. gruodžio 8 d.), UN Doc. WHO/EURO(05)/E8/no.35, [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/pages/european-environment-and-health-process-ehp/past-conferences-on-environment-and-health/first-ministerial-conference-on-environment-and-health,-frankfurt-am-main,-1989/european-charter-on-environment-and-health>>.
9. Europos Komisijos pranešimas spaudai „Aplinka. Poveikio aplinkai vertinimas dabar geriau pritaikytas vartotojų reikmėms“, 2012 m. vasario 17 d. [žiūrėta 2015-03-13] <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-145_lt.htm>.

10. Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. sausio 28 d. Direktyva Nr. 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką. [2003] OL L 41/26.
11. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. rugsėjo 6 d. Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. [2006] OL L264/13.
12. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. gruodžio 13 d. Direktyva Nr. 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo. [2012] OL L 26/1.
13. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. [2012] OL C326/393.
14. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. [2012] OL C 326/01.
15. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-392/96, *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją* [1999]. [1999] OL C 366/6.
16. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-2/07, *Paul Abraham ir kt. prieš Région Wallonne ir kt.* [2008]. OL C 107/6.
17. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-142/07, *Ecologistas en Acción-CODA prieš Ayuntamiento de Madrid* [2008]. [2008] OL C 236/2.
18. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-75/08, *The Queen, prašoma Christopher Mellor, prieš Secretary of State for Communities and Local Government* [2009]. [2009] ECR I-03799. [2009] OL C153/11.
19. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-205/08, *Umweltanwalt von Kärnten prieš Kärntner Landesregierung* [2009]. [2010] OL C24/7.
20. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-266/09, *Stichting Natuur en Milieu ir kt. prieš College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden* [2010]. [2011] OL C55/8.
21. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-524/09, *Ville de Lyon prieš Caisse des dépôts et consignations* [2010]. [2011] OL C63/10.
22. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-50/09, *Europos Komisija prieš Airiją* [2011]. [2011] OL C130/3.
23. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-71/10, *Office of Communications prieš Information Commissioner* [2011]. [2011] OL C298/6.
24. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-204/09, *Flachglas Torgau prieš Bundesrepublik Deutschland* [2012]. [2012] OL C98/2.
25. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-182/10, *Marie-Noëlle Solvay ir kt. prieš Région wallonne* [2012]. [2012] OL C98/5.
26. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-258/11, *Peter Sweetman ir kiti prieš An Bord Pleanála* [2013]. [2013] OL C156/4.
27. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-260/11, *The Queen, prašoma David Edwards ir Lilian Pallikaropoulos prieš Environment Agency ir kt.* [2013]. [2013] OL C156/5.
28. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-244/12, *Salzburger Flughafen GmbH prieš Umweltsenat* [2013]. EU:C:2013:203. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.curia.eu>>.
29. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-279/12, *Fish Legal ir Emily Shirley prieš Information Commissioner ir kt.* [2013]. EU:C:2013:853. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.curia.eu>.
30. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-416/10, *Jozef Križan ir kt. prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia* [2013]. EU:C:2013:8. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.curia.eu>.

31. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-515/11, *Deutsche Umwelthilfe eV prieš Bundesrepublik Deutschland* [2013]. EU:C:2013:523. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.curia.eu>.
32. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-531/13, *Marktgemeinde Straßwalchen ir kt. Bundesminister für Wirtschaft, Familie und Jugend*. [2015]. EU:C:2015:79. OL nepaskelbta. [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.curia.eu>.
33. „Findings and recommendations with regard to communication ACCC/C/2010/54 concerning compliance by the European Union”, Thirty-ninth meeting of Compliance Committee, Geneva, 11–14 December 2012; ECE/MP.PP/C.1/2012/12, §75, [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/CC-39/ece.mp.pp.c.1.2012.12.as_submitted.pdf>.
34. General Assembly Resolution No 37/7. World Charter for Nature, (priimta 1982 m. spalio 28 d.), G.A. Res. 37/7, U.N. GAOR, 37th Sess., Supp. No. 51, at 17, U.N. Doc. A/37/51 (1982); 22 ILM 455 (1983), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>>.
35. General Assembly Resolution No 45/94. Need to ensure a healthy environment for the well-being of individuals, (priimta 1990 m. gruodžio 14 d.) 68th plenary meeting, A/RES/45/94, [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r094.htm>>.
36. Jungtinių Tautų poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencija (ESPOO konvencija). *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 92.
37. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 73-2572.
38. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-308. Nauja redakcija nuo 2001 m. sausio 1 d. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.
39. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
40. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr.82-1965.
41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl informacijos apie aplinką Lietuvos Respublikoje teikimo visuomenei tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 90-2660.
42. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-1252/2009.
43. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-681/2011.
44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858-1193/2012.
45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A525-901/2014.
46. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A602-186/2013.
47. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-989/2013, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 26, 2013, p. 124–154.
48. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. birželio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A822-1472/2014.
49. „Practical guidance on the SEA and EIA directives training“, by Joint Assistance to Support Projects in European Regions, 2013:38, [žiūrėta 2015-03-13] <<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=121>>.
50. Ragulskytė-Markovienė, R. Asmens teisės į sveiką ir švarią aplinką probleminiai aspektai. *Asmens teisių gynimas: problemos ir sprendimai. Mokslo studija*. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2014, p. 454-494.

51. Ragulskytė-Markovienė, R. Europos Sąjungos aplinkos teisė: raida ir perspektyvos. *Teisė*. 2011, 78: 93-103.
52. Ragulskytė-Markovienė, R. Orhuso konvencijos ir jos įgyvendinimo galimybės Lietuvoje. *Teisė*. 2003, 47: 115-133.
53. Ragulskytė-Markovienė, R. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo teisinio reguliavimo problemos. *Teisė*. 2009, 72: 35-49.
54. Rio Declaration on Environment and Development (Rio Declaration), (priimta 1992 m. birželio 13 d.), UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I); 31 ILM 874 (1992), [žiūrėta 2015-03-13]. <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>>.
55. Tarybos 1992 m. gegužės 21 d. Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos. [1992] OL L 206/7.
56. United Nations Economic Commission for Europe, „The Aarhus Convention: An Implementation Guide“, 2014:20, [žiūrėta 2015-03-13]. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/Publications/Aarhus_Implementation_Guide_interactive_eng.pdf>.

PUBLIC ACCESS TO INFORMATION DURING THE ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT PROCESS: IMPLEMENTATION POSSIBILITIES AND CASE LAW

Ingrida Ilgauskienė*

Mykolas Romeris University

Rasa Ragulskytė-Markovienė*

Mykolas Romeris University

Vilnius Regional Administrative Court

Summary

International, European Union and national legislation of the Republic of Lithuania on individual's right to information on environment is covered in this Article.

The main international convention, ensuring a right to access to information, public participation in decision-making process and access to justice is the Aarhus convention. The Article covers only the first pillar of the convention, – access to information, which provides the right for everyone to receive environmental information that is held by public authorities. This pillar is split into two parts – “active” access to information, where the competent authorities are obliged to collect and disseminate information of public interest without the need for a specific request (Article 5); and „passive” implements the right of the public to seek information from public authorities and the obligation of public authorities to provide information in response to a request (Article 4). The right to access to information is transferred into the EU legislation by Regulation (EC) No 1367/2006 and Directive 2003/4/EC.

The requested information may be refused by the competent authorities if the request concerns, for example, material in the course of completion or internal communications of public authorities or the disclosure would adversely affect the confidentiality of the proceedings of public authorities, international relations, national defense or public security, the course of justice and similar.

The Article introduces the Espoo (EIA) Convention, which sets out the obligations of Parties to assess the environmental impact of certain activities that are likely to have a significant adverse environmental impact across boundaries, at an early stage of planning. The same legal obligation is also implemented in Article 7 of the EIA Directive.

The particular emphasis in this Article is devoted to Environmental Impact Assessment process, which is regulated by the EU Directive 2011/92/EU (EIA Directive). It may be considered as the main legal act in environmental area, ensuring individual's right to be aware of projects, which may have a significant impact on environment, in order to be properly identified, assessed and estimated before granting a permit for

implementation. EIA decision is taken on the impact assessment based on the collected information. The Article also analyses an obligation to involve a developer, related authorities, interested public, stakeholders, environmental NGOs, external experts and similar in the EIA decision-making process. The public right to access environmental information covers important stages – identification of projects for assessment, environmental information provision to competent authorities, consultation with the environmental authorities, other interested parties and the public.

The analysis in the Article distinguishes the possible cumulative impact of the planned project on the environment, which is also widely discussed by the EUCJ. It has identified its position on some other very important issues related to the proper implementation of the public right to access to information in the EIA process: which decisions, taken in the EIA process, shall be communicated to the public; what are the possible grounds on refusal to provide the requested information; the definition of the competent authorities and the application of the principle of proportionality.

The described international and EU legal acts are transferred in the national legislation of the Republic of Lithuania, ensuring the right to access to information in the EIA process, thus the public is granted more than enough possibilities to have access to information and participate in the EIA process. The authors of the Article assert the fact that the public opinion is just of recommendatory nature, does not infer that access to information and participation in the EIA process under the present regulation and formed case law is not properly regulated or incorrectly interpreted. It shall be admitted that the public perception of the surrounding environment, as well as its suitably qualified reaction to some EIA processes prejudge the final result. Therefore, the proper legal regulation and its interpretation in the case-law are not the only criteria for insurance of proper environmental protection. A proper attention shall also be devoted to other criteria, which may influence the progress of the latter.

Keywords: environmental protection, right to information on environment, environmental impact assessment, public participation, Aarhus convention.

Ingrida Ilgauskienė, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto lektorė, socialinių mokslų (teisės krypties) daktarė. Mokslinių tyrimų kryptys: ES aplinkosaugos teisė, tarptautinė aplinkosaugos teisė, Orhuso konvencija, visuomenės dalyvavimas sprendimo priėmimo procese, ekspertinis dalyvavimas, poveikio aplinkai vertinimas.

Ingrida Ilgauskienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Lecturer, Doctor of Social Sciences (Law). Research interests: EU environmental law, Environmental Law, Aarhus Convention, public participation in a decision-making process, expert participation, environmental impact assessment.

Rasa Ragulskytė-Markovienė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės ir administracinės teisės instituto profesorė, socialinių mokslų (teisės krypties) daktarė; Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėja. Mokslinių tyrimų kryptys: Europos Sąjungos aplinkos teisė, aplinkos teisė, teritorijų planavimo ir statybų administracinis teisinis reguliavimas, administracinis procesas.

Rasa Ragulskytė-Markovienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Constitutional and Administrative Law, Professor, Doctor of Social Sciences (Law); Judge at Vilnius Regional Administrative Court. Research interests: EU Environmental Law, Environmental Law, planning and construction law, administrative proceedings.